

Περιοδικό “Ανάλεκτα” τεύχος 19: Τέχνη και Πνεύμα

/ [Πεμπτουσία](#)

Image not found or type unknown

Η “Πεμπτουσία”, πιστή στο τρίπτυχο Πολιτισμός, Επιστήμες, Θρησκεία, αντιμετωπίζει με ιδιαίτερη ευαισθησία θέματα από το χώρο του πολιτισμού, σε όλες του τις εκφάνσεις. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που το 19ο τεύχος των Αναλέκτων είναι αφιερωμένο στη σχέση της Τέχνης με το Πνεύμα.

[Διαβάστε εδώ ολόκληρο το νέο τεύχος των ΑΝΑΛΕΚΤΩΝ](#)

Η λεγόμενη “γενιά του ‘30” έχει καθιερωθεί ως όρος στο χώρο της λογοτεχνίας και της τέχνης. Ποιητές, πεζογράφοι και ζωγράφοι εισαγάγουν πρωτοποριακά ρεύματα στην Ελλάδα, αναπτύσσοντας ένα γόνιμο διάλογο με την παράδοση. Έτσι μπορούμε να κάνουμε λόγο για τον Ελληνικό Μοντερνισμό. Σε ό,τι αφορά στην τέχνη, γίνεται ανθρωποκεντρική, με κύριο χαρακτηριστικό την κυριαρχία της νόησης πάνω στην αίσθηση και την απομάκρυνση του χρώματος από τη φύση, για να γίνει πιο πνευματικό. Σ’ αυτήν την γενιά και στους εκπροσώπους της αναφερόμαστε συχνά, καθώς έθεσαν μια σειρά από προβληματισμούς και εξέφρασαν γόνιμες αναζητήσεις για την τέχνη.

Ο Vassily Kandinsky στο δοκίμιό του “Για το πνευματικό στην τέχνη”, το έχει ήδη

πει από το 1910: “Πρέπει...κατά κύριο λόγο να προσπαθήσει ο καλλιτέχνης να μεταβάλλει την κατάσταση, έτσι ώστε να αναγνωρίσει το χρέος του στην τέχνη και επομένως απέναντι στον εαυτό του και να μην θεωρείται σαν κύριος της κατάστασης, αλλά σαν υπηρέτης ανώτερων σκοπών, του οποίου το χρέος είναι καθορισμένο με ακρίβεια, μεγάλο και ιερό. Οφείλει να διαπαιδαγωγείται και να εμβαθύνει στη δική του ψυχή, να φροντίζει πρωταρχικά αυτήν την ψυχή και να την αναπτύσσει για να έχει το εξωτερικό του ταλέντο κάτι να περιβάλλει και να μην είναι όπως το χαμένο γάντι ενός άγνωστου χεριού, ένα κενό, άχρηστο ομοίωμα χεριού”.[\[1\]](#)

“...Ο ιδεαλισμός του Παρθένη δεν ήταν φιλολογικός, αλλά βαθύτατα βιωμένος στην ίδια του τη ζωή και φαίνεται σαν να πήγαζε απ’ το δίδαγμα του ευαγγελιστή, “Ιδού γαρ ή βασιλεία του Θεού, εντός υμών εστίν” (Λουκ. 17,21) ή την παραίνεση του στωϊκού, “ένδον σκάπτε, ένδον η πηγή του αγαθού, και αεί αναβλύειν δυναμένη, εάν αεί σκάπτης” (Μάρκ. Αυρήλ. Εις Εαυτόν Ζ, 59)”, γράφει για τον μεγάλο Έλληνα ζωγράφο, ο Ευγένιος Ματθιόπουλος.[\[2\]](#)

Ένας άλλος μεγάλος ζωγράφος ο Γ. Μπουζιάνης που θεωρείται ως ο πρώτος Έλληνας Εξπρεσιονιστής, όπως σημειώνει ο Γιώργος Μουρέλης, “ζήτησε να τοποθετηθεί σε μία προοπτική της ζωής τέτοια, που η άσκηση της τέχνης του να είναι το πιο αποτελεσματικό μέσο για να ανακαλύψει την ουσία του πραγματικού”.[\[3\]](#)

“Ο Νορβηγός Edvard Munch, πρωτεργάτης του εξπρεσιονισμού δήλωνε: “θέλω να απεικονίσω όντα που αναπνέουν, αισθάνονται, αγαπούν και πονούν. Ο θεατής πρέπει να συνειδητοποιήσει αυτό που είναι ιερό σ’ αυτά, έτσι που ν’ αποκαλυφθεί μπροστά τους όπως κάνει μπροστά σε μία εκκλησία”.[\[4\]](#)

Ο Philip Sherrard, στο βιβλίο του “Το Ιερό στη ζωή και στην τέχνη”, γράφει: “...τα έργα τέχνης πάντοτε ακολουθούν ή πηγάζουν από τον τρόπο ζωής...εκείνων που είναι υπεύθυνοι γι’ αυτά. Η ζωή και η ύπαρξη προηγούνται της έκφρασής τους μέσω καλλιτεχνικών μορφών και όχι το αντίθετο. Μια πνευματική ή ιερή τέχνη...προϋποθέτει έναν τρόπο ζωής επικεντρωμένο στη γνώση και στην εμπειρία ή μάλλον σε μια γνώση που είναι εμπειρία, πνευματικών πραγματικοτήτων. Προϋποθέτει μια μεταφυσική θέα του σύμπαντος, σύμφωνα με την οποία η πραγματικότητα προέρχεται από το θεό σε διαδοχικά επίπεδα - επίπεδα που μπορούν να συνοψιστούν στο πνευματικό, στο ψυχικό και στο φυσικό. Όταν χάνεται αυτό το όραμα των πραγμάτων, η τέχνη παύει να έχει ένα πνευματικό ή ιερό περιεχόμενο”.[\[5\]](#)

Η Κλεοπάτρα Χατζηλία, μας εισαγάγει στο θέμα με την αναφορά της στην έκθεση “Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης. Φυσικός Εκκλησιασμός 1934-1993.3+1 θέματα, 3

Ουρανοί”, η οποία όπως σημειώνει, επανέφερε στο προσκήνιο τη συζήτηση για το πνευματικό στην τέχνη.

Ο Κωνσταντίνος Παρθένης και η έκθεση με έργα του στο Ίδρυμα Θεοχαράκη, είναι το θέμα που ακολουθεί. «Αυτό που χαρίζει στο έργο του Παρθένη τη μοναδική ατομικότητά του είναι ο τρόπος που αντιμετωπίζει την καλλιτεχνική δημιουργία, ως καθαρά πνευματική υπόθεση. Ο τελικός προορισός είναι η καθαρή ποίηση, αλλά ο δρόμος που οδηγεί σε αυτή την κορυφή είναι η έρευνα, η γνώση, η σοφία», αναφέρει η Καθηγήτρια της Ιστορίας της τέχνης και Διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης, Μαρίνα Λαμπράκη – Πλάκα.

“Η σύνθεση των αντιθέτων δεν είναι μόνο ο τρόπος που η φύση δημιουργεί αλλά και ο τρόπος που η σκέψη ανοίγει δρόμο μέσα στα αδιέξοδα”, σημειώνει η Έφη Παπαευθυμίου, η οποία παρουσιάζει το βιβλίο της Νίκης Βλάχου, “Το θνητό μας ταξίδι”. Μία αλήθεια περισσότερο επίκαιρη από ποτέ καθώς “τη φρίκη του αδιεξόδου”... την έχουμε ζήσει πολλές φορές στην ιστορία.

“Οι Άγιες Εικόνες είναι η μαρτυρία μας για τη δόξα της Βασιλείας του Θεού που αναμένεται να έλθει και που είναι ήδη παρούσα” γράφει ο Γεώργιος Φλορόφσκι^[6] και ο Γιώργος Κόρδης στο θέμα “του ρυθμού ως εικαστικού τρόπου εξεικονίσεως του Αγίου σε συνάρτηση με τη σημαντική του ορθοδόξου ναού”, επισημαίνει ότι το εικονογραφικό πρόγραμμα του ναού είναι η ορατή αναπαράσταση της Εκκλησίας ως Θεανθρώπινου σώματος.

Ιδιαίτερη έκφραση της τέχνης είναι η ταφική γλυπτική, πληροφορίες για την οποία δίνει η Κλεοπάτρα Χατζηλία, ενώ αξίζει να διαβάσει κανείς, στα Ανάλεκτα που είναι αφιερωμένα στο Πνεύμα και την Τέχνη, το κείμενο που παρουσιάζει την προσωπικότητα και το έργο του λαϊκού ζωγράφου Νικόλαου Καστρέτσιου, μιας σημαντικής μορφής του λαϊκού μας πολιτισμού που αναδεικνύεται μέσα από το αφιέρωμα της Πεμπτουσίας.

Και από το χθες στο σήμερα, με ένα νέο εικαστικό που έχει ήδη κάνει διεθνή καριέρα και συμμετείχε στην 15η Διεθνή Έκθεση Ζωγραφικής στο Πεκίνο. Είναι ο Κώστας Λουδοβίκος, ο οποίος δεν διστάζει να τοποθετηθεί ξεκάθαρα πάνω σε ζητήματα “της πνευματικής μας παράδοσης και ταυτότητας, δίνοντας αφορμή για έναν καίριο σχολιασμό της οξύτατης και πολύπλευρης κρίσης που συγκλονίζει την παγκόσμια πραγματικότητα”.

Έξοχα δείγματα της απaráμιλλης Τέχνης του Μανουήλ Πανσέληνου αναλύει ο Βασίλειος Χάδος στο κείμενό του, μεταφέροντάς μας νοερά στο Άγιον Όρος, για να γνωρίσουμε μέσα από τα έργα του, μια προσωπικότητα που μας συγκινεί έως σήμερα. Και που αποδεικνύει όπως σημειώνει ο Βασίλειος Χάδος ότι “εκφράζει με

τον καλύτερο τρόπο το υψηλό αισθητήριο της εικαστικής του σύνθεσης και τη βαθύτερη πνευματική του έκφραση". Αυτό άλλωστε δεν είναι το ζητούμενο;

Κατερίνα Χουζούρη

Αρχισυντάκτης Πολιτισμού

Πεμπτουσίας

[1] Kandinsky W., 1981, Για το πνευματικό στην τέχνη, Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα

[2] (<http://contramee.files.wordpress.com/2013/04/oyt1ceb5-cebcceb1cf84ceb8ceb9cf8ccf80cebfcf85cebbcebfcf82.pdf>)(προσβάσιμο την 1-3-2012)

[3] Kandinsky W., 1981, Για το πνευματικό στην τέχνη, Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα

[4] Kandinsky W., 1981, Για το πνευματικό στην τέχνη, Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα

[5] Sherrard P., 1994, Το Ιερό στη Ζωή και στην τέχνη, Εκδ. Ακρίτας, Αθήνα

[6] Φλορόφσκι Γ., 2008, Δημιουργία και Απολύτρωση, εκδ. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη